

DEKLARACIJA O VIŠEJEZIČNOSTI U VISOKOME OBRAZOVANJU

Premda ovaj dokument nema pravno obvezujući učinak, njime se izražava javna obveza o aktivnome i konstruktivnome sudjelovanju u razvoju politika za višejezičnost u visokome obrazovanju. Deklaraciju mogu potpisati svi koji se brinu o višejezičnoj pismenosti i epistemologiji, jezičnoj raznolikosti i poštivanju jezičnih prava, a posebice: a) istraživačke/akademske jedinice, organizacije, savezi, udruge (bez obzira na to jesu li pravne osobe ili ne), b) pojedinci u svojstvu članova akademskih jedinica i drugih društvenih tijela koja su aktivno uključena u jezike u obrazovanju.

PREAMBULA

Politike internacionalizacije, koje su zanimljive sve većem broju visokoškolskih ustanova, kao i nacionalnim i nadnacionalnim agencijama, za cilj imaju – ili barem tako tvrde – unaprjeđenje kvalitete visokoga obrazovanja u svijetu koji je sve više umrežen. Kad je u pitanju EU, cilj je inicijativa koje se odnose na politike internacionalizacije postići veću jednakost među višim obrazovnim sustavima u kontekstu Europskoga obrazovnog prostora, promičući transnacionalnu suradnju, partnerstva među visokoškolskim ustanovama i suradnju među državama članicama EU-a kako bi se postigao uspjeh u stvaranju „ključivih nacionalnih sustava obrazovanja i osposobljavanja”. Međutim, internacionalizacija je dovela do sve veće upotrebe engleskoga jezika kao *lingua academica*, do upotrebe engleskoga kao medija poučavanja i do „anglizacije” visokoga školstva. Unatoč sve brojnijim dokazima o nedostacima isključive upotrebe engleskoga jezika u nastavi, istraživanju, akademskome objavljivanju i umrežavanju, takvu praksu sve više podržavaju državna tijela i oblikovatelji politika koji pretpostavljaju da je engleski jezik sredstvo za gospodarski razvoj, modernizaciju i globalnu komunikaciju. Međutim, upotreba engleskoga na štetu službenoga/nacionalnoga jezika ili jezikā, kao i regionalnih ili manjinskih jezika, može dovesti do gubljenja pojedinih domena i odricanja od jezičnih prava. Štoviše, služenje engleskim na štetu drugih jezika sa znatnim kulturnim kapitalom ili bez njega ima posljedice na jezičnu i kulturnu raznolikost, što dovodi do osiromašanja društvenoga i epistemološkoga znanja.

OPĆA IZJAVA

Potpisnici „Deklaracije o višejezičnosti u visokome obrazovanju”, koju je sastavila Europska platforma civilnog društva za višejezičnost (ECSPM), podupiru temeljna načela „Helsinške inicijative o višejezičnosti u znanstvenoj komunikaciji”¹ te su suglasni da se obvezuju da će doprinijeti odlukama i praksama o oblikovanju politika koje su u skladu s Preporukom CM/Rec(2022)1, koju je usvojio Odbor ministara Vijeća Europe pod nazivom

¹ Ovo je sažetak „Helsinške inicijative o višejezičnosti” (<https://www.helsinki-initiative.org/en>): (1) Poduprijeti širenje rezultata istraživanja za punu dobrobit društva osiguravajući da je: a) istraživačima priznata zasluga za širenje rezultata istraživanja izvan akademske zajednice i za interakciju s baštinom, kulturom i društvom te da je b) jednak pristup istraživanome znanju osiguran na različitim jezicima; (2) Zaštititi nacionalnu infrastrukturu za objavljivanje lokalno relevantnih istraživanja osiguravajući da: a) izdavači neprofitnih časopisa i knjiga imaju dovoljno resursa i potporu potrebnu za održavanje visokih standarda kontrole kvalitete i istraživački integritet te da su b) nacionalni časopisi i izdavači knjiga zaštićeni prilikom prelaska na otvoreni pristup; (3) Promicati jezičnu raznolikost u u procjeni, vrednovanju i sustavima financiranja znanstvenih istraživanja osiguravajući da se: a) u postupku stručnoga vrednovanja vrednuje visoka kvaliteta istraživanja neovisno o jeziku na kojem se objavljuje ili kanalu objavljivanja te da se b) pri upotrebi metričkih pokazatelja u evaluaciji na prikladan način uzmu u obzir časopisi i knjige na svim jezicima.

„Važnost višejezičnog i interkulturalnog obrazovanja za demokratsku kulturu“². U pogledu visokoga obrazovanja potpisnici se osobito obvezuju na:

- čuvanje i potporu upotrebi nekoliko jezika povrh službenoga jezika ili jezika visokoškolskih ustanova u upravljanju, istraživanju i objavljivanju, nastavi, učenju i komunikaciji
- osiguravanje i jačanje raznojezičnosti, osobito u poučavanju i učenju te u transnacionalnoj istraživačkoj suradnji i
- oslanjanju na upotrebu alata jezičnih tehnologija za usluge poučavanja i učenja koje olakšavaju služenje različitim jezicima.

PODIZANJE SVIJESTI

Potpisnici „Deklaracije o višejezičnosti u visokome obrazovanju“ ECSPM-a obvezuju se da će doprinijeti podizanju svijesti svojih sveučilišnih vlasti kao i svijesti odgovornih za jezičnu politiku, jezično upravljanje i razvoj nastavnih planova i programa, ravnatelja znanstvenih jedinica, znanstvenika, istraživača, studenata, nastavnoga i administrativnoga osoblja, kao civilno društvo koje:

- 1) posjedovanjem jezične sposobnosti u svojem službenome/nacionalnome jeziku, jeziku doma/nasljeđa ili bilo kojemu drugom naučenom jeziku ne osigurava epistemološku pismenost na tome jeziku, što podrazumijeva vrlo različite diskursne prakse od vernakularne pismenosti; međutim, oboje je važno za stvaranje značenja u obrazovnome kontekstu, i kod učenika i učitelja
- 2) kada poučava ili uči na jeziku koji nije njegov, ne može se ili se ne treba očekivati da će proizvesti nativiziranu varijantu toga jezika
- 3) potiče da se studenti i osoblje sveučilišta služe svim jezicima i jezičnim varijantama koje imaju u svojim repertoarima za smislenu komunikaciju u različitim kontekstima svojega akademskog života.

POSEBNE PREPORUKE

Potpisnici „Deklaracije o višejezičnosti u visokome obrazovanju“ ECSPM-a daju sljedeće preporuke koje trebaju usvojiti oblikovatelji politika, transnacionalne, nacionalne ili državne organizacije, agencije, sveučilišta, istraživačke institucije, financijeri istraživanja i istraživači:

1. Pružiti mogućnosti da različiti jezici (ne samo engleski) budu medij poučavanja u programima, tečajevima, modulima, uz službeni jezik ustanova.
2. U svim obrazovnim ustanovama postoji mnogo „nevidljivih“ jezika, a trebalo bi biti mogućnosti da ti jezici postanu vidljivi i da budu prepoznati.
3. Osigurati preduvjete za odabir jezika kako bi se osigurala kvaliteta obrazovanja.
4. Pobriniti se da predavači koji nude tečajeve na jezicima koji nisu službeni jezik ili jezici ustanove imaju epistemološko znanje tih jezika.
5. Međunarodnim studentima treba pomoći da se integriraju u akademsku zajednicu te im stoga nuditi mogućnosti za podršku i intenzivne tečajeve jezika.
6. Izbjegavati isključivo jednojezična/jednokulturna obrazovna iskustva (npr. omogućite bibliografiju, alate jezičnih tehnologija i videozapise na različitim jezicima).
7. Istraživačke grupe na sveučilištima treba poticati da odluče kojim će se jezikom ili jezicima služiti u različito vrijeme (u interakciji, za diseminaciju rezultata istraživanja, za objavljivanje rezultata).
8. Poticati prevođenje i usporednu upotrebu jezika te ulagati u alate jezičnih tehnologija.

Tekst prevela: Ana Ostroški Anić

Tekst uredio: Željko Jozić

² <https://www.coe.int/en/web/education/-/new-council-of-europe-recommendation-on-the-importance-of-plurilingual-and-intercultural-education-for-democratic-culture>